

Nr 7.

Ankom till riksdagens kansli den 21 april 1926 kl. 3 e. m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion om skyldighet för länsstyrelserna att lämna fortsättningsskolstyrelser, skolstyrelser och skolråd behövt ämbetsbiträde beträffande åtgärder gentemot tredskande lärjungar och målsmän.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 14, har herr *Swänsson, Eli*, hemställt, att första kammaren måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att sådan omformning av eller sådant tillägg till § 37 i instruktionen den 12 april 1918 för landshövdingarna i rikets län samt de vid länsstyrelserna anställda tjänstemännen göres, att behövt ämbetsbiträde lämnas fortsättningsskolstyrelse, skolstyrelse och skolråd ifråga om åtgärder gent emot tredskande lärjungar eller målsmän, och att dylikt biträde vid påfordran lämnas utan tidsutdräkt.

I avseende å motiveringer får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttranden över motionen från skolöverstyrelsen, överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser i orterna, och äro nämnda yttranden såsom bilagor fogade vid utskottets utlåtande.

Infördade yttranden.

Skolöverstyrelsen och två länsstyrelser ha fullt instämt med motionären. En länsstyrelse har avstyrkt motionen. De övriga samt överståthållareämbetet ha visserligen i allmänhet starkt framhållit vikten av det framkomna spörsmålet, men ansett, att de erforderliga bestämmelserna böra infogas i vederbörande skolförfattningar. Om arten av dessa bestämmelser ha meningarna varit delade. Åtskilliga länsstyrelser ha yrkat på ett förtydligande och skärpande av vederbörande skolförfattningar, andra ha föreslagit en för det svenska folkskolväsendet ny princip, nämligen införande av bötesbestämmelser för föräldrar och målsmän till skolkande lärjungar, en länsstyrelse har velat anknyta nya föreskrifter till barnavårdslagen.

Vad i motionen anförts angående de svårigheter, som förekommit ifråga om skolpliktens upprätthållande, är uppenbarligen ägnat att påkalla statsmakternas synnerliga uppmärksamhet. Utskottet har i följd härav icke kunnat undgå att dela motionärens mening att, om missförhållandet kommer att bestå i någon vidare omfattning, något bör göras för att förhindra omotiverade skolförsummelse. Isynnerhet bör man inrikta sig på stävjandet i

Utskottet.

folkskolan av de s. k. skolstrejkerna. Vid prövning av dessa spörsmål bör enligt utskottets mening, beträffande fortsättningsskolan, även undersökas, huruvida icke föreskrifterna om uppskjutandet av skolgången och om lärjungarnas permitterande, kanske även befrielse från fortsatt skolgång, kunna erhålla en uppmjukning, vilken lämnar skolstyrelserna större rätt att handla, än som nu är fallet.

Då emellertid av utredningen i ärendet framgår, att den i motionen anvisade utvägen att införa tilläggsbestämmelser i den s. k. landshövdingeinstruktionen icke är lämplig samt förslag å andra åtgärder uppenbarligen skulle komma att falla utom motionens ram, anser sig utskottet icke kunna tillstyrka motionen, och detta så mycket mindre som genom ett uppskov med lagstiftning å detta ytterst känsliga område torde kunna utrönas, huruvida de här ovan antydda svårigheterna komma att fortfara eller äro företeelser av övergående art.

Utskottet får fördenskull hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 20 april 1926.

På utskottets vägnar:

ERIK ANDERSON.

Närvarande vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet: herrar *Anderson* i Hägelåkra, *Johansson* i Hornsberg, *Sväänsson*, *Schedin*, *Sundberg*, *Magnuson* och *Karlsson* i Gillberga.

Utlåtande från skolöverstyrelsen.

Uti det yttrande, vilket Överstyrelsen på anbefallning av Kungl. Maj:t avgav till Första kammarens första tillfälliga utskott den 20 mars 1925 med anledning av en vid nämnda års riksdag av samma motionär väckt motion med liknande syfte som den nu föreliggande, vilket yttrande i sin helhet intogs såsom bilaga till utskottets utlåtande nr 8 för år 1925, lämnade Överstyrelsen beträffande de uti gällande fortsättningsskolestadga intagna bestämmelserna rörande de åtgärder, som skola vidtagas gent emot lärjungar, vilka visa sig försumliga i fråga om fullgörandet av fortsättningsskoleplikten, en utförlig redogörelse för dessa bestämmelsers tillkomst, innehåll och dittillsvarande tillämpning. I vad angår dessa förhållanden tillåter Överstyrelsen sig därför nu hänvisa till denna redogörelse.

I nämnda yttrande framhöll Överstyrelsen bl. a., att, ehuru föga eller intet vore att anmärka mot skolgången inom det övervägande antalet fortsättningsskolor, svårigheter likväl mött på en del håll att på ett tillfredsställande sätt genomföra skolpliktbestämmelserna, och att man i enstaka fall nödgats tillgripa åtgärden att till skolan avhämta försumliga lärjungar. För sådan avhämtning hade skolstyrelser i vissa fall, då annan för uppdraget lämplig och villig person icke funnits att tillgå, anmodat polismyndighet eller under länsstyrelse lydande tjänsteman att lämna behöflig handräckning. Dylik anmodan hade ock i åtskilliga fall benäget efterkommit, i andra fall åter vägrats. Detta senare hade vanligen skett under den förklaringen, att vederbörande tjänsteman ansett sig icke äga vare sig skyldighet eller befogenhet att lämna biträde för det angivna ändamålet. Försök att genom framställning till länsstyrelse samt anförande av besvär hos Kungl. Maj:t vinna klarhet uti, huruvida en skolstyrelse i här berörda fall ägde rätt påfordra handräckning av länsstyrelse och dess underlydande tjänstemän, hade icke givit den vägledning, som åsyftats därmed.

Till belysning av berörda förhållanden meddelade Överstyrelsen en redogörelse för ett dylikt fall i Skeppsås församling inom Östergötlands län. I utslag rörande de besvär, som av kyrkoråd och skolråd i nämnda församling anförts över länsstyrelsens vägran att lämna begärt ämbetsbiträde i och för en försumlig lärjunges avhämtande till fortsättningsskolan, förklarade Kungl. Maj:t sig icke hava funnit skäl till ändring i det slut, vartill länsstyrelsen kommit, enär skolstyrelsen enligt fortsättningsskolans bestämmelser ägde rätt att under vissa förutsättningar på lämpligt sätt avhämta ifrågavarande lärjunge till fortsättningsskolan samt utövandet av denna rätt under de stadgade förutsättningarna icke vore beroende av särskilt av länsstyrelsen meddelat beslut om handräckning. Efter mottagandet av detta Kungl. Maj:ts utslag förklarade sig emellertid vederbörande skolstyrelse i skrivelse till Överstyrelsen fortfarande vara tveksam, hur den i föreliggande sak ägde att vidare förfara. En under innevarande år till länsstyrelsen ingiven förnyad ansökning om handräckning för samma lärjunges avhämtande till skolan föranledde icke någon länsstyrelsens åtgärd, och den försumlige lärjungen undandrager sig fortfarande utan någon påföljd fullgörande av den fortsättningsskoleplikt, som enligt författningen åligger honom.

På grund av vad sålunda i ovannämnda yttrande anförts föreslog Överstyrelsen, att till fullständigande av de gällande författningsbestämmelserna rörande åtgärder gent emot försumliga lärjungar i fortsättningsskolan skulle till par. 37

i instruktionen den 12 april 1918 (nr 198) för landshövdingarna i rikets län samt de vid länsstyrelserna anställda tjänstemännen anknytas föreskrift om skyldighet för länsstyrelse och denna underordnade tjänstemän att i sådana fall, varom här är fråga, lämna erforderligt ämbetsbiträde, vilken föreskrift borde så avfattas, att den komme att gälla i fråga om lärjungar i såväl fortsättningsskola som folkskola.

Av den erfarenhet, som sedan dess vunnits rörande hithörande förhållanden, har Överstyrelsen alltmera styrkt i sin uppfattning, att ett sådant fullständigande av här ifrågakarande författningsbestämmelser, som av Överstyrelsen i dess förut avgivna yttrande föreslagits och i den nu föreliggande motionen påyrkats, är av behovet starkt påkallat. Det har nämligen visat sig, att skolstyrelser på skilda orter vid sin strävan att på ett tillfredsställande sätt upprätthålla författningsbestämmelser angående fortsättningsskoleplikens fullgörande icke alltid kunna påräkna behöflig hjälp av vederbörande myndigheter och därför stundom komma att stå vanmäktiga gent emot tredskande föräldrar och lärjungar. Allt fortfarande råder oklarhet och tveksamhet beträffande länsstyrelses och dess underordnade tjänstemäns skyldighet och befogenhet att lämna skolstyrelse behöfligt ämbetsbiträde för här ifrågakarande ändamål. I en del fall lämnas sådant biträde, då skolstyrelse anhåller därom, i andra fall däremot icke. Av motionären anföres ett fall av förra slaget. Såsom ett nytt exempel på att sådant ämbetsbiträde vägrats vill Överstyrelsen anföra ett fall, för vilket redogöres i regeringsrättens årsbok år 1925 not E 95. Fortsättningsskolestyrelsen i Häverö församling i Stockholms län hade hos vederbörande länsstyrelse begärt handräkning för att till skolan avhämta skolkande lärjungar. Länsstyrelsen förklarade framställningen icke föranleda någon dess åtgärd och anförde härvid samma motivering, som lämnats av regeringsrätten i dess ovan nämnda utslag i fråga om de av kyrko- och skolrådet i Skeppsås anförda besvären.

Såsom av Överstyrelsen framhållits i dess förutnämnda yttrande, förefinnas svårigheter av här ifrågakarande art även beträffande lärjungar i folkskolan. Enligt den ändrade lydelse par. 51 i folkskolestadgan erhållit genom kungl. kungörelsen av den 18 juni 1925 nr 306, gälla numera i fråga om åtgärder gent emot tredskande lärjungar och föräldrar likartade bestämmelser för folkskola och fortsättningsskola. Ett skolråd äger sålunda numera rätt ej blott såsom förut att skilja försumliga folkskolebarn från deras hem utan även att på lämpligt sätt avhämta dem till skolan. Då det gällt verkställandet av ett skolrådsbeslut rörande folkskolebarns skiljande från hemmet, har Kungl. Maj:t vid upprepade tillfällen ålagt under länsstyrelse lydande tjänsteman att härvid lämna behöfligt biträde. Överstyrelsen vill till belysning härav hänvisa till de utslag av Kungl. Maj:t, vilka anföras i regeringsrättens årsbok för år 1910 referat 142, år 1915 not E 7 och E 253 samt år 1921 not E 96.

Äger sålunda ett skolråd, såsom av angivna utslag framgår, rätt att vid behov i fråga om en av de i folkskolestadgan föreskrivna åtgärderna, barnens skiljande från hemmen, erhålla behöflig handräkning, så synes ingen grundad anledning förefinnas, varför det icke skulle äga samma rätt i fråga om en annan i samma par. av författningen föreskriven åtgärd, vid vars verkställande alldeles samma svårigheter kunna möta, nämligen lärjunges avhämtande till skolan. Och det torde icke heller kunna anföras några bärande skäl, varför icke liknande rätt skulle kunna tillerkännas en fortsättningsskolestyrelse i fråga om verkställande av dess motsvarande beslut beträffande lärjungar i fortsättningsskolan.

Skulle det visa sig, att behöfliga maktmedel icke stå till en skolstyrelses förfogande för verkställande av beslut om försumliga lärjungars avhämtande till skolan, så torde det kunna anses tvivelaktigt, huruvida i ett sådant fall den ytterligare åtgärden, lärjungens skiljande från hemmet, kan tillgripas. Såsom en förutsättning för vidtagande av denna senare åtgärd angives nämligen i författningen, att föregående varning och föreställning samt avhämtning till skolan visat sig fruktlösa, och det synes kunna starkt ifrågasättas, huruvida en avhämtning, som ej kunnat verkställas, är att betrakta såsom fruktlös. Ehuru så uppenbarligen aldrig varit lagstiftningens mening, skulle på så sätt författningsbestämmelserna angående här nämnda åtgärder beträffande försumliga lärjungar i såväl folk- som fortsättningsskola kunna göras illusoriska och en skolstyrelse kunna ställas fullständigt vanmäktigt gent emot tredskande lärjungar och målsmän.

För att så icke må bli fallet finner Överstyrelsen det nödvändigt, att de nuvarande bestämmelserna härutinnan fullständigas, och detta synes Överstyrelsen lämpligast ske genom ett sådant tillägg till landshövdingeinstruktionen, som Överstyrelsen i sitt förut avgivna yttrande föreslagit och varom även motionären nu hemställt.

Den rådande ovissheten i fråga om skolstyrelses rätt att för här ifrågasättande ändamål påfordra ämbetsbiträde av länsstyrelse och densamma underlydande tjänstemän bereder på skilda orter de lokala skolmyndigheterna stora svårigheter, då det för dem gäller att gent emot försumliga lärjungar vidtaga sådana åtgärder, vilka enligt gällande författningar åligga dem, och kan i vissa fall helt omöjliggöra deras verkställande. Bibringas föräldrar och lärjungar härigenom den uppfattningen, att författningsbestämmelserna angående skolplikten kunna utan någon påföljd åsidosättas, så kommer detta otvivelaktigt att utöva en synnerligen menlig inverkan på fortsättningsskolans verksamhet, oavsett den allmänt moraliskt skadliga inverkan ett sådant åsidosättande av gällande lag måste medföra. Blev det däremot fastställt, att ett beslut om avhämtning till skolan i nödfall, sedan andra åtgärder visat sig fruktlösa, kunde verkställas genom länsstyrelsens försorg, så skulle enligt Överstyrelsens övertygelse blotta vetskapen härom medföra, att sådant ämbetsbiträde ytterst sällan behöfde påkallas, och den betydligt mera ingripande åtgärden, barnens skiljande från hemmen, skulle endast i mycket sällsynta undantagsfall behöva komma i fråga.

Slutligen vill Överstyrelsen erinra därom, att fortsättningsskolans undervisningstid är starkt begränsad och i allmänhet sammanträngd till omkring sex veckor, varför sådant ämbetsbiträde, som här ifrågasatts, om det skall medföra åsyftat gagn, bör lämnas utan onödig tidsutdräkt.

Stockholm den 5 februari 1926.

För Skolöverstyrelsens folkskoleavdelning

N. O. BRUCE.

Hjalmar Berg.

/ Hjalmar Werner.

Utlåtande från överståthållarämbetet.

I anledning härav har överståthållarämbetet infordrat utlåtande från polismästaren och får ämbetet härmedst överlämna det i anledning härav inkomna yttrandet.

För egen del får överståthållarämbetet anföra följande.

Av 36 par. i nämnda stadgan för fortsättningsskolan den 16 september 1918 framgår icke tydligt innebörden av stadgandet att skolstyrelse må äga rätt att på lämpligt sätt avhämta till skolan en lärjunge, som därifrån uteblivit, ävensom att därefter träffa anstalter angående dylik lärjunge. Är det skolstyrelsen själv som äger vidtaga berörda åtgärder eller har den att anlita vederbörande exekutiva myndigheter? Av den utav regeringsrätten givna, i ärendet åberopade resolutionen av den 21 oktober 1924 torde framgå, att vederbörande skolstyrelse äger att själv låta avhämta en tredskande lärjunge, under det att minoriteten synes anse en dylik skyldighet åligga en länsstyrelse, som därom anmodas.

Då nu ifrågasättes en författningsändring i klagörande syfte, synas goda skäl tala emot en föreskrift i vare sig den ena eller den andra riktningen. Det torde icke vara tillrådligt att låta en skolstyrelse själv eller genom underlydande person vidtaga exekutiva åtgärder, då dylika torde böra ligga utanför deras maktbefogenhet, och vad beträffar vidtagande av åtgärder i detta avseende utav de ordinarie exekutiva myndigheterna, så synes polismästaren hava anfört vägande skäl emot en sådan utväg.

Det torde därför icke återstå någon annan utväg än att, på sätt polismästaren föreslagit, fälla vederbörande målsman till bötesansvar för en lärjunges uteblivande. Måhända bör härtill fällas allenast för varje gång målsmannen utan verkan bliver erinrad om sin skyldighet att inställa lärjungen, men böra då böternas belopp sättas jämförelsevis högt för att därmed skall kunna uppnås åsyftad påföljd.

Stockholm den 8 februari 1926.

CARL HEDERSTIERNA.

/ Robert Sällberg.

Yttrande från polismästaren i Stockholm.

Av den utredning i frågan, som framlagts av skolöverstyrelsen, framgår att befolkningens laglydighet i förhållande till skoltvånget i allmänhet varit tillräcklig för att göra stadgandet om skolplikten effektivt, men att tredska mot densamma likväl förekommer i så stor omfattning på skilda orter i landet, att nya föreskrifter äro behövlige för skoltvångets upprätthållande.

Det ämbetsbiträde av länsstyrelserna, som nu föreslagits för berörda ändamål, skulle avse handräckning för hämtning till skolan av försumliga lärjungar. Det bleve alltså polismyndigheterna ute i orterna som finge till uppgift att verkställa ifrågavarande åtgärder.

Jag ber härvid få erinra, att med hämtning i detta fall avses något annat än sådan hämtning som förekommer, t. ex. för inställande av vanartade barn i skyddshem eller av någon som kallats till förhör eller till annan särskild för rättning. Det är i förevarande ärende fråga om regelbunden skolgång, dag efter dag, och med hämtningen åsyftas att den en gång verkställd skall förmå vederbörande att fullgöra skolplikten utan att vidare hämtning behöver ifrågakomma. Att polisen skulle anlitas för att dag efter dag följa tredskande barn till skolan kan ju icke vara avsett. Man förutsätter således, att hämtningen skulle få en straffliknande verkan såsom korrektiv mot försumlighet. Den finge därmed en betydelse, som ginge utanför vad åtgärden i sig själv innebär, och det kan då frågas, om det principiellt sett kan vara lämpligt att lagstadga ett

hämtningsförfarande med sådant syfte. Om det skulle visa sig, att hämtningen icke finge någon dylik avskräckande verkan, vilket man har all anledning att räkna med åtminstone beträffande sådana fall, då tredskan fått mera allmän utbredning, så bleve det nödvändigt, att lagstiftningen ånyo toges i anspråk för det ändamål, som nu avses.

Det vore därför enligt min mening både principiellt riktigare och även mera praktiskt att nu ingripa mot försumligheten genom att, såsom eljest sker, stadga ansvar för vederbörande. Detta ansvar skulle då läggas på barnens målsmän med bötesstraff för överträdelse. Därvid borde särskilt föreskrivas, att straff skulle kunna ådömas för varje gång stämning blivit delgiven.

Stockholm den 5 februari 1926.

G. HARLEMAN.

Utlåtande från länsstyrelsen i Stockholms län.

Motionens utgångspunkt är dels par. 36 i stadgan för fortsättningsskolan den 16 september 1918 och dels par. 51 i stadgan angående folkundervisningen i riket den 26 september 1921, vilken sistnämnda paragraf erhållit ändrad lydelse genom kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 306). Båda dessa paragrafer handla om de åtgärder, som skolstyrelse eller skolråd kan vidtaga i fall, då försummelse i avseende å skolgångsskyldighet föreligger. Dessa åtgärder kunna bestå uti att skolstyrelsen eller skolrådet på lämpligt sätt avhämtar lärjungen till skolan eller ock att, då fråga är om fortsättningsskola, skolstyrelsen omhändertager lärjungen och överlämnar densamma till vårdande åt andra personer eller, då skolgångsskyldigheten hänför sig till folkskola, skolrådet skiljer barnet från föräldrar eller målsmän och överlämnar detsamma till vårdande åt andra personer.

Det ämbetsbiträde, som åsyftas i motionen, skulle lämnas av länsstyrelse och hänföra sig till de åtgärder, som, enligt vad ovan förmäles, skolstyrelser eller skolråd äga att vidtaga. Motionärens mening synes vara den, att handräckning skulle, på framställning av skolstyrelse eller skolråd, meddelas av länsstyrelse för skolgångsskyldigs avhämtande eller överlämnande i de fall, som avses i par. 36 i fortsättningsskolestadgan eller i par. 51 i folkskolestadgan.

Enligt länsstyrelsens mening är jämlikt nu gällande lagstiftning länsstyrelse icke befogad att meddela sådan handräckning. Följaktligen måste, om det med motionen avsedda syfte skall vinnas, särskild åtgärd i lagstiftningsväg vidtagas.

Att för sådant ändamål, såsom i motionen föreslås, vidtaga omformning av eller göra tillägg till par. 37 i instruktionen den 12 april 1918 för landshövdingarna i rikets län samt de vid länsstyrelserna anställda tjänstemän, anser länsstyrelsen icke vara behöfligt eller lämpligt. Därest lagändring skall ske, bör sådan, enligt länsstyrelsens mening, göras i fortsättningsskolestadgan och folkskolestadgan. Om i dessa författningar införes bestämmelse om att länsstyrelse har att meddela sådan handräckning, varom nu är fråga, inträder på grund härav omedelbart befogenhet och skyldighet för länsstyrelse att, under förutsättning att de betingelser äro för handen, som må komma att föreskrivas för handräcknings meddelande, lämna dylik handräckning. Länsstyrelsens befattning med dessa handräckningsärenden påkallar uppenbarligen icke någon ändring i par. 37 i landshövdinginstruktionen.

Huruvida behov av lagändring i nu nämnt syfte förefinnes, är länsstyrelsen

icke i tillfälle att bedöma. Inom Stockholms län hava — åtminstone under senare tid — endast förekommit tvänne fall av sådan skolpliktsförsummelse, som föranlett hänvändelse från vederbörande skolmyndighet angående ämbetsbiträde gent emot tredskande. Det ena fallet gällde fortsättningsskolorna i Häverö församling. Fortsättningsskolstyrelsen därstädes anmälde, att under läsåret 1924—25 en del skolpliktiga barn långa tider utan giltig anledning uteblivit från den obligatoriska undervisningen, att skolstyrelsen och lärarkåren försökt i godo vinna rättelse, men utan resultat, samt att vid hemställan om handräckning hos landsfiskalen denne ansett sig ej skyldig verkställa hämtning utan särskild order från länsstyrelsen; och anhöll skolstyrelsen, att länsstyrelsen måtte ålägga landsfiskalen att avhämta de skolkande. Länsstyrelsen fann genom resolution den 9 februari 1925 på anförda skäl framställningen icke föranleda någon länsstyrelsens åtgärd, och då detta beslut överklagades, gjorde regeringsrätten i detsamma ingen ändring (regeringsrättens årsbok 1925 E 95). I det andra fallet har skolrådet i Huddinge församling begärt länsstyrelsens åläggande för landsfiskalen i orten att lämna handräckning för skiljande från hemmet och överlämnande till annat hem av ett skolpliktigt barn, vilken framställning länsstyrelsen den 25 november 1925 funnit icke föranleda någon dess åtgärd; över denna länsstyrelsens resolution äro besvär anförda av skolrådet hos regeringsrätten, som ännu icke meddelat utslag.

Beträffande slutligen frågan, om och i vad mån handräckning genom polismyndighet lämpligen låter sig användas för i motionen avsett ändamål, är länsstyrelsen icke heller i detta hänseende i tillfälle att ingå på någon fullständig utredning, utan inskränker sig till att erinra om vissa synpunkter, som torde böra beaktas vid en närmare omprövning. Gäller det fristående fall av skolpliktsförsummelse, och har vederbörande fortsättningsskolstyrelse, skolstyrelse eller skolråd vidtagit alla på dessa myndigheter ankommande åtgärder utan att resultat vunnits, kan det måhända anses motiverat att i sista hand öppna möjlighet till handräckning. Därvid bör dock efter länsstyrelsens mening ej förbises, att polismyndighetens medverkan åtminstone på landsbygden praktiskt taget knappast kan effektueras annorledes än så, att den skolpliktiga avhämtas till skolan någon enstaka gång eller avhämtas, då fråga är om barns avskiljande från föräldrar (målsmän) för att överlämnas till vård av andra personer. Att polismyndigheten skulle kunna gång på gång, eventuellt dagligen, verkställa den avhämtning till skolan, varom förmåles i folkskolestadgan och stadgan för fortsättningsskolan, får väl ur olika synpunkter anses uteslutet. Skulle antalet försumliga skolpliktiga vid en skola samtidigt vara stort, inträder en liknande svårighet, i det att de krafter, som stå till polismyndighetens förfogande, oftast torde vara otillräckliga för handräckningens verkställande. Över huvud taget vill det synas länsstyrelsen, som om både med hänsyn till dessa vanskligheter och med tanke på det ömtåliga område, varom här är fråga, ett användande av polishandräckning endast med starkt begränsade förbehåll skulle kunna ifrågakomma. Möjligen kunde tagas under övertvägande, huruvida icke en mera framkomlig väg till betvingande av tredska hos föräldrar eller målsmän vore att under vissa omständigheter stadga befogenhet för länsstyrelsen att, där sådana föräldrar eller målsmän icke låtit sig med andra medel rättas, förelägga dem viten och jämväl utdöma vitena.

Stockholm å landskansliet den 11 februari 1926.

NILS EDÉN.

Daniel Ekelund.

Utlåtande från länsstyrelsen i Uppsala.

Då från olika håll vitsordats, att skolgången i fortsättningsskolan redan nu blivit fullt så god, som man från början hade anledning att förmoda, eller till och med långt bättre, är det ägnat att överraska, att man finner nödigt att påyrka skärpning av de bestämmelser, som avse skolpliktens genomförande. Av sammanhanget i fortsättningsskolestadgans par. 36 framgår oförtydligt, att den där omtalade hämtningen icke förutsatts skola äga rum med anlåtande av officiella tvångsmedel. Klart är även, att, vid fortsatt eller mera utbredd tredska och särskilt på landsbygden med dess fåtaliga och av andra göromål strängt upptagna polispersonal, hämtning genom polismyndighets försorg icke kan anses såsom någon praktiskt genomförbar eller lämplig åtgärd. Det i sista hand verksamma korrektivet består i lärjungens skiljande från hemmet och överlämnande åt annan persons vård. Att för detta ändamål offentlig myndighet kan och bör lämna erforderlig handräckning, är, så vitt länsstyrelsen känner, oomtvistat. En uttrycklig bestämmelse om handräckning är alltså vad hämtning angår olämplig och i fråga om skiljande från hemmet obehövligen. I alla händelser borde det icke ens i en tid, då lagstiftningstekniken ej står högt i kurs, kunna ifrågasättas att vid landshövdinginstruktionens allmänna föreskrift om ämbetsbiträde foga en specialbestämmelse av ifrågasatt innebörd.

Vad nu är anfört äger motsvarande tillämpning även i fråga om folkskolor. Skulle, särskilt vad angår fortsättningsskolan, lärjunges skiljande från hemmet anses utgöra ett alltför långsamt verkande medel, torde ej finnas någon bättre utväg än att medgiva vederbörande kommunala myndighet rätt att förelägga vite.

Uppsala slott i landskansliet den 12 februari 1926.

HJ. L. HAMMARSKJÖLD.

Richard Bring.

Utlåtande från länsstyrelsen i Nyköping.

Nuvarande lagbestämmelser om åtgärder mot tredska lärjungar i folkskolorna och fortsättningsskolorna samt mot föräldrar till sådana lärjungar synas Konungens befallningshavande behöva förtydligas och fullständigas, särskilt i fråga om fortsättningsskolorna, med föreskrifter om rätt för fortsättningsskolestyrelser, skolstyrelser och skolråd att under vissa förutsättningar erhålla handräckning av ortens polismyndighet. (Magistrat, poliskammare, stadsstyrelse, landsfiskal). Dylika bestämmelser synas Konungens befallningshavande böra intagas i 36 paragrafen av Kungl. stadgan för fortsättningsskolan den 16 september 1918 och 51 paragrafen av Kungl. stadgan den 26 september 1921 om folkundervisningen i riket. Det ligger i sakens natur, att klagan över polismyndighets vägran att meddela dylik handräckning skulle få föras hos länsstyrelsen.

I motionen föreslagen ändring i par. 37 landshövdingeinstruktionen synes Konungens befallningshavande däremot varken behövligen eller lämpligen.

Nyköping i landskansliet den 2 februari 1926.

L. REUTERSKIÖLD.

/ *W. Fahlcrantz.*

Utlåtande från länsstyrelsen i Linköping.

Kungl. Maj:ts befallningshavande hyser den uppfattningen, att polishjälp för inställande av tredskande barn till skolgång är en i och för sig osympatisk åtgärd, som följaktligen icke bör ifrågakomma, om icke viktiga samhällsintressen göra en sådan handräckning nödvändig och andra åtgärder för ändamålet visat sig fruktlösa. Det måste givetvis såväl på barnet själv som ännu mer på dess föräldrar verka i hög grad förödmjukande, om barnet såsom en brottsling under en polismans tillsyn föres till skolan, och en sådan behandling är uppenbarligen ägnad att minska barnets aktning och förtroende för sina föräldrar. Kungl. Maj:ts befallningshavande förnekar icke, att fall kunna förekomma, då en begäran om handräckning är fullt befogad, men vill å andra sidan framhålla, att jämväl sådana fall kunna inträffa, då föräldrarnas vägran att låta sina barn besöka skolan måste anses förklarlig och, materiellt sett, berättigad. Det torde knappast vara riktigt att i sådana fall lägga beslutanderätten i en polismyndighets, allra minst i en underordnad polismyndighets hand.

Den nu föreliggande motionen har närmast framkommit i fortsättnings skolans intresse. Kungl. Maj:ts befallningshavande tillåter sig emellertid framhålla, hurusom skolöverstyrelsen i sitt år 1925 över en liknande motion avgivna yttrande vitsordat, att inom flertalet av de mer än 1,400 skoldistrikt, i vilka fortsättnings skolor av 1918 års typ upprättats, föga eller intet vore att anmärka med avseende å lärjungarnas skolgång, att exempel gäves på skolor, där under en hel årskurs ingen lärjunge varit frånvarande någon enda dag, och att beträffande skolor, där mindre gynnsamma förhållanden varit rådande, detta bland annat ansetts beroende därpå, att denna skolform icke varder obligatorisk förrän med ingången av 1927 och att det med anledning därav icke inträngt i det allmänna medvetandet, att i distrikt, där fortsättnings skolor på frivillighetens väg tidigare anordnats, skolgången för barnen det oaktat vore obligatorisk. Även Stockholms folkskoledirektion har framhållit, att motståndet mot de obligatoriska fortsättnings skolorna under den tid dessa skolor varit i verksamhet alltmärka minskats. Under sådana förhållanden vill det synas Kungl. Maj:ts befallningshavande tveksamt, om något större behov av handräckningsförfarande beträffande fortsättnings skolorna föreligger. Det torde vara lämpligt att låta någon tid förgå, efter det fortsättnings skolorna blivit obligatoriska, för att sedermera taga under övervägande, huruvida erfarenheterna från dessa skolors verksamhet nödvändiggöra det ifrågasatta handräckningsförfarandet. Vad de egentliga folkskolorna angår, föreligger icke någon utredning rörande behovet för dessa skolors vidkommande av handräckningsförfarande genom polismyndighet. Kungl. Maj:ts befallningshavande vill endast framhålla såsom sin uppfattning, att vissa under den senaste tiden förekommande skoltvister av mera uppseendeväckande beskaffenhet knappast kunnat erhålla någon för alla parter tillfredsställande lösning genom ett, på enbart formella skäl grundat polis-ingripande.

Såsom sammanfattning av sin uppfattning i ämnet får Kungl. Maj:ts befallningshavande anföra, att Kungl. Maj:ts befallningshavande anser behovet av lagstiftning redan nu på detta område icke vara ådagalagt samt att, därest en sådan lagstiftning det oaktat kommer till stånd, densamma torde böra förbindas med vissa garantier för att handräckningsförfarandet äger rum med all den hänsyn, som påkallas av faktiskt föreliggande förhållanden.

Linköpings slott i landskansliet den 13 februari 1926.

ERIC TROLLE.

V. E. von der Lancken.

Utlåtande från länsstyrelsen i Jönköping.

Erfarenheten torde hava visat, att bestämmelserna i folkskolestadgan och stadgan för fortsättningsskolan angående skolstyrelses rätt att från föräldrarna eller målsmännen skilja och i andra personers vård överlämna, respektive från hemmet till skolan avhämta försumliga lärjungar icke i sin nuvarande form äro fullt effektiva. För att detta skall bliva fallet erfordras utan tvivel, att skolstyrelserna genom uttryckligt stadgande tilläggas rätt att för tvångsåtgärdernas verkställande påfordra offentlig myndighets ämbetsbiträde.

Att, på sätt i motionen föreslagits, ålägga länsstyrelserna att lämna vederbörande skolstyrelser uti förevarande avseende erforderligt biträde, torde emellertid knappast vara att förorda. Man synes nämligen icke rimligen kunna stadga dylik skyldighet för länsstyrelserna utan att samtidigt inrymma åt dessa en viss prövningsrätt i fråga om lämpligheten av de äskade tvångsåtgärdernas vidtagande. För en överflyttning av denna lämplighetsprövning från skolstyrelserna till länsstyrelserna torde emellertid bärande skäl näppeligen kunna anföras. Skolöverstyrelsen har i sitt förliedet år till vederbörande riksdagsutskott avgivna yttrande i ämnet vitsordat, att fortsättningsskolestyrelserna tillämpat bestämmelserna om skolplikten med erforderlig varsamhet. Det synes under sådana förhållanden vara att onödigtvis försvaga skolstyrelsernas ställning att beröva dessa den uti 36 par. i stadgan för fortsättningsskolan och 51 par. i folkskolestadgan styrelserna tillagda beslutanderätt uti ifrågavarande avseende.

Enligt Kungl. Maj:ts befallningshavandes förmenande skulle motionens syfte bäst vinnas genom att giva skolstyrelserna ovillkorlig rätt att för verkställighet av fattade beslut om vidtagande av tvångsåtgärder gentemot tredskande lärjungar och målsmän erhålla handräckning av polismyndigheten i orten (landsfiskal, respektive magistrat). Behovet härav bestyrkes av erfarenheten inom detta län. Bestämmelse om dylik rätt för skolstyrelserna torde lämpligen intagas såsom ett tillägg till förutnämnda paragrafer i folkskolestadgan och stadgan för fortsättningsskolan.

Jönköping i landskansliet den 10 februari 1926.

CARL MALMROTH.

/ Olof Akesson.

Utlåtande från länsstyrelsen i Värjö.

Att döma av yttranden, som folkskolinspektörerna i länet på anmodan av länsstyrelsen i förevarande ärende avgivit, hava jämväl här förekommit mera eller mindre uppmärksammade fall av vägran att fullgöra skolplikt. Erfarenheten synes också gång efter annan hava ådagalagt, att, där tredska från barns eller målsmäns sida förelegat, de medel för åstadkommande av rättelse, lagstiftningen på området, sådan den i allmänhet torde tolkas och tillämpas, för närvarande erbjuder, icke är tillfyllest. Givetvis bör man så vitt möjligt söka att med lämpor övervinna det motstånd, som från vederbörandes sida kan resas, då det gäller krav på fullgörande av skolplikt. Men för fall, då åsyftat resultat icke kan på den vägen ernås, böra fullt effektiva medel att utan allt för lång tidsutdräkt bryta dylikt motstånd stå till buds. Då, på sätt anmärkts,

härutinnan nu gällande bestämmelser icke torde kunna anses tillfredsställande, synes kravet på effektiva och klara föreskrifter ingalunda sakna fog. Lämpligen torde de författningsändringar, som i berörda syfte må anses påkallade, böra anknytas till de stadgar, som i övrigt reglera de skolpliktigas skolgång. (Jämför stadgan för likartat fall i 77 par. i lagen om samhällets barnavård.)

Växjö, i landskansliet, den 13 februari 1926.

A. BESKOW.

A. Lilja.

Utlåtande från länsstyrelsen i Kalmar.

Erfarenheten även inom detta län har visat, att fall förekommit, då föräldrar tredskats att låta sina barn fullgöra stadgad skolplikt i fortsättningsskolan, och har länsstyrelsen i sådana fall funnit sig med nu gällande bestämmelser i ämnet förhindrad att bevilja begärd handräckning för barnens inställande i skolan. Länsstyrelsen delar för den skull motionärens uppfattning, att länsstyrelsens befogenhet att härvidlag förordna om handräckning bör uttryckligen fastslås, under förutsättning likväl att, innan sådan åtgärd får vidtagas, vederbörligen styrkes, att föräldrar eller målsmän trots erhållet förstärkt underlåta att fullgöra sina skyldigheter och att sålunda verklig tredska från deras sida föreligger samt att handräckningen sker på den försumligen bekostnad.

Kalmar i landskansliet den 8 februari 1926.

JOHN FALK.

E. T. Lidman.

Utlåtande från länsstyrelsen i Visby.

Under de senaste åren har inom detta län framställning om handräckning i ovanberörda avseende endast en gång varit föremål för Konungens befallningshavandes prövning. Fallet gällde en tredskande lärjunge vid fortsättningsskola. Framställningen avvisades av Konungens befallningshavande under enahanda motivering som den, Kungl. Maj:ts utslag den 21 oktober 1924 i ett likartat mål innehåller (utslaget omnämnes i det av kungl. skolöverstyrelsen avgivna yttrandet av den 20 mars 1925). Skolstyrelsen hänvände sig därefter till vederbörande landsfiskal, vilken ock lämnade den äskade handräckningen.

Att skolstyrelserna böra äga rätt att i berörda syfte påkalla biträde av polismyndigheterna och i sista hand av länsstyrelserna synes Konungens befallningshavande uppenbart. Uttryckliga bestämmelser härom äro emellertid erforderliga. Dessa torde dock ej såsom i motionen ifrågasatts böra få sin plats i par. 37 i landshövdingensinstruktionen. Denna anger nämligen blott länsstyrelsens allmänna skyldighet att lämna ämbetshandräckning. Skulle där intagas bestämmelser om skolstyrelsers rätt i ifrågavarande hänseende, borde ock där inflyta den likartade befogenhet, som redan i åtskilliga lagar och författningar finnas vissa vederbörande tillerkänd. Såsom exempel må erinras om kungl. förordningen om kyrkostämma, kyrkoråd och skolråd (par. 29), lagen om samhällets barnavård (paragraferna 74 och 77), lagen om fattigvården (par. 72) och lagen om åtgärder mot utbredning av könssjukdomar (par. 22).

Konungens befallningshavande håller före, att de ifrågasatta bestämmelserna rätteligen höra hemma i vederbörande skolförfattningar. Beträffande deras innehåll torde ett stadgande, att skolstyrelserna äga för den tredskandes inställande anlita polismyndigheten, vara tillräckligt.

I samband härmed torde ordalydelsen i par. 36 i kungl. stadgan för fortsättningsskolan så ändras, att det tydliga framgår, att varning skall föregå hämtning av tredskande. Därvid torde avfattningen i par. 51 av folkskolstadgan kunna tjäna såsom exempel.

Visby i landskansliet den 12 februari 1926.

GUSTAF W. ROOS.

K. P. Lundblad.

Utlåtande från länsstyrelsen i Karlskrona.

I par. 36 fortsättningsskolestadgan meddelas föreskrifter om de medel, som stå till vederbörande myndighets förfogande för att till skolgång tvinga lärjunge, som på grund av verklig tredska uteblivit från undervisningen. Dessa medel utgöras av så att säga trenne stadier av åtgärder, nämligen: 1) föreställning och varning, 2) hämtning, 3) barnets skiljande från vederbörande vårdare.

Bestämmelserna i denna paragraf, som i fråga om tydlighet lämna åtskilligt övrigt att önska, tolkas av länsstyrelsen på följande sätt:

Första stadiet — av skolrådet vederbörande vårdare tilldelad föreställning och varning — torde, ehuru i stadgan användes uttrycket "bör" och icke såsom i motsvarande föreskrift i stadgan för folkskoleundervisningen i riket (par. 51 i dess nya lydelse enl. Kungl. kungörelsen av den 18 juni 1925) det starkare uttrycket "skall", få anses innebära ett obligatoriskt led i tvångsförfarandet åtminstone så tillvida, att det sista tvångsmedlet — skiljandet av barnet från vårdaren — icke kan tillgripas utan att varning först ägt rum.

Vad därefter angår det andra stadiet — avhämtandet — så kommer vid föreskriften därom såväl i par. 36 i fortsättningsskolestadgan som i par. 51 i folkskolestadgan till användning ett långt svagare uttryck, i det att det där heter "varjämte skolstyrelsen (skolrådet) må äga rätt att på lämpligt sätt — — avhämta etc." Detta tolkar länsstyrelsen så, att det ligger i skolstyrelsens resp. skolrådets skön att använda sig av detta led i tvångsförfarandet eller icke, något mot vilket sakligt sett knappast torde vara något att invända, då ju omständigheterna i det särskilda fallet kunna vara sådana, att vederbörande på förhand äro på det klara med, att vidtagandet av denna avhämtningsåtgärd icke skulle i längden leda till önskat resultat utan endast vara ägnat att fördröja frågans slutliga ordnande.

Vad slutligen angår tredje stadiet — barnets skiljande från vårdaren — äro föreskrifterna härom formellt sett något olika avfattade i nu förevarande paragrafer. I båda fallen inledes emellertid bestämmelsen med ett stadgande om att detta slutliga tvångsförfarande (avskiljandet) må tillämpas, om de i det föregående nämnda "åtgärder visat sig fruktlösa". Detta sista stadgande tolkar länsstyrelsen, som om det hetat ungefär: "Har varningsförfarandet och, för den händelse avhämtningsåtgärd vidtagits, jämväl denna visat sig fruktlös" etc.

Den frågan uppstår då: Om skolstyrelse, efter att varningsåtgärden visat sig utan verkan, ej anser sig böra överhoppa hämtningsförfarandet, utan tror, att en dylik avhämtning, om den sättes i verket, skall leda till önskat resultat

och onödiggöra det mera genomgripande och mindre tilltalande avskiljandeförfarandet — kan skolstyrelsen då, om dylik avhämtning ej lämpligen kan anordnas på annat sätt, hos vederbörande polismyndighet påkalla handräckning i sådant avseende? Länsstyrelsen lämnar därhän, huruvida en *underordnad* polismyndighet, exempelvis en landsfiskal, får anses berättigad att utan vidare bevilja dylik handräckning (jfr. reg.-rättens utslag den 21 oktober 1924 not E 146, som enligt länsstyrelsens mening ej kan tolkas i den riktning, att regeringsrätten skulle ha fränkänt polismyndigheten en dylik rätt). Däremot är länsstyrelsen av den bestämda uppfattningen, att i allt fall *Kungl. Maj:ts befallningshavande* är både berättigad och pliktig att i erforderliga fall bevilja dylik handräkningsansökan. Länsstyrelsen stöder denna sin uppfattning dels på sakens natur eller det orimliga i att lagstiftaren skulle ha anvisat vederbörande visst tvångsmedel — avhämtandet — utan möjlighet för vederbörande att, i händelse av tredska, sätta makt bakom ordet, dels ock i stadgandet i par. 37 i landshövdinginstruktionen, där det heter, att länsstyrelsen har bland annat att "lämna det ämbetsbiträde, som i vederbörlig ordning önskas eller av förhållanden eljest påkallas".

Länsstyrelsen har nyligen varit i tillfälle att i praktiken ge uttryck åt sina nu framförda åsikter angående de ifrågavarande bestämmelsernas tolkning, nämligen dels så till vida, att länsstyrelsen i ett fall, där avhämtningsstadiet överhoppats — *försök* till avhämtning hade visserligen gjorts men ej lyckats — jämlikt par. 51 i folkskolestadgan på begäran av vederbörande skolråd meddelat handräckning för ett barns skiljande från föräldrarna, dels ock så till vida, att vid ett par andra tillfällen, där vederbörande skolstyrelser velat fullfölja avhämtningsåtgärden men ej själva kunnat ordna denna på lämpligt sätt, länsstyrelsen på begäran beordrat vederbörande landsfiskal "att meddela den handräckning, som erfordras för ifrågavarande barns avhämtande på lämpligt sätt till skolan, börande förrättningsmannen därvid iakttaga all den erforderliga varsamhet och grannlagenhet, som omständigheterna medgiva, och allenast för den händelse vederbörande målsman, trots framhållande för denne av skyldigheten att hålla barnet i skolan, likväl vägrar att utlämna barnet till avhämtande, använda de medel, som äro oundgängligen nödvändiga för åtgärdens verkställande." Nämnas kan, att i dessa fall den vidtagna åtgärden länt till önskat resultat.

Av vad länsstyrelsen sålunda yttrat framgår, att länsstyrelsen för sin del är av den åsikten, att *Kungl. Maj:ts befallningshavande* redan nu under vissa förutsättningar är berättigad och skyldig att lämna fortsättningsskolstyrelser, skolstyrelser och skolråd behörigt ämbetsbiträde beträffande åtgärder gentemot tredska lärlingar och målsmän. Då emellertid, enligt vad framgår av den i ärendet förebragta utredningen, frågan härom varit föremål för delade meningar samt, på sätt länsstyrelsen framhållit, hithörande stadganden även i andra avseenden sakna erforderlig tydlighet, tillåter sig länsstyrelsen förorda, att dessa stadganden — par. 51 i folkskolestadgan och par. 36 i fortsättningsskolestadgan — underkastas en grundlig omarbetning i syfte att undanröja nämnda otydligheter och bringa dessa stadgandens ordalydelser i ännu bättre överensstämmelse med varandra. Därvid vill länsstyrelsen som särskilda önskemål framhålla, att genom de nya lydelseerna måtte komma till klart uttryck, dels i vad mån de särskilda momenten i tvångsförfarandet äro att betrakta som obligatoriska — i och för sig och, vad angår de två första momenten, varningen och avhämtandet, såsom nödvändiga förutsättningar för tillgripandet av den slutliga åtgärden, avskiljandet — dels ock, genom vederbörande bestämmelser närmare utförande,

på vilka lämpliga sätt avhämtning skall kunna verkställas. Enligt länsstyrelsens mening bör saken i denna del så ordnas, att vederbörande skolstyrelser erhålla befogenhet, att, sedan andra lämpliga hämtningsförsök — såsom genom lärare eller skolstyrelseledamot — misslyckats, erhålla polismyndighets ämbetsbiträde för hämtningens verkställande. På grund av den sålunda begärda åtgärdens grannliga natur torde dock dylikt ämbetsbiträde böra begäras hos länsstyrelsen och av vederbörande polismyndighet lämnas allenast efter länsstyrelsens bemyndigande. Med avseende å lämpligaste platsen för införandet av ett dylikt stadgande förordar länsstyrelsen på det bestämdaste, att även bestämmelsen härom inrymmes i vederbörande skolstadgor och icke, såsom skolöverstyrelsen ifrågasatt, i landshövdinginstruktionen (jfr. exempelvis 72 par. i fattigvårdslagen och 13 par. i alkoholistlagen, där liknande föreskrifter om meddelande av handräckning förekomma). Införandet i landshövdinginstruktionen av uttrycklig föreskrift därom, att Kungl. Maj:ts befallningshavande skulle äga rätt att just i dessa i instruktionen särskilt omnämnda specialfall lämna vederbörande erforderligt ämbetsbiträde, skulle lätt kunna leda till en tolkning, som på ett olämpligt och säkerligen icke åsyftat sätt inskränkte området för tillämpningen av par. 37 i landshövdinginstruktionen.

Karlskrona å landskansliet den 13 februari 1926.

SVEN HAGSTRÖMER.

Josef Fröberg.

Utlåtande från länsstyrelsen i Kristianstad.

Huruvida några särskilda föreskrifter i det uti motionen omförmälda syfte kunna erfordras, därom har länsstyrelsen icke kunnat bilda sig någon uppfattning. Några framställningar om handräckning gent emot tredskande barn eller deras målsmän hava icke, såvitt länsstyrelsen kunnat finna, inkommit till länsstyrelsen, och något behov av länsstyrelsens medverkan för dylikt ändamål har icke heller annorledes kommit till länsstyrelsens kännedom.

Därest emellertid särskilda föreskrifter om skyldighet för myndigheterna att lämna dylik handräckning anses erforderliga, finnes dock enligt länsstyrelsens mening ingen anledning att införa dessa i landshövdinginstruktionen, dels emedan, om häri skulle angivas alla detaljer av länsstyrelsernas särskilda ämbetsuppgifter, instruktionen skulle bliva onödigt omfattande och detaljerad och dels därför att länsstyrelsen icke torde böra vara första instans i dylika ärenden.

Enligt länsstyrelsens mening skulle nämligen en hänvändelse till länsstyrelsen om handräckning bliva onödigt omständlig och tidsödande. I stället synes begäran om handräckning böra i första hand göras hos polismyndigheterna, alltså landsfiskalerna på landet och magistraterna i städerna. Mot dessas beslut kan i händelse av missnöje besvär anföras hos länsstyrelserna i vanlig ordning. Ifrågavarande ärenden torde nämligen vara av så enkel beskaffenhet, att i de flesta fall prövning av länsstyrelserna icke torde erfordras. Härigenom skulle också förfarandet bliva analogt med vad som för liknande fall finnes stadgat i gällande läroverksstadga.

Föreskrifter om rättighet för vederbörande att hos polismyndighet erhålla handräckning torde böra införas i 51 par. i kungl. stadgan angående folkundervisningen i riket den 26 september 1921 och par. 36 i kungl. stadgan för fort-

sättningskolan den 16 september 1918. Rätt att i händelse handräckning skulle vägras av polismyndigheten hänvända sig till länsstyrelsen följer av de allmänna reglerna rörande besvärstalan.

Kristianstads landskansli den 11 februari 1926.

På länsstyrelsens vägnar:

JOSEF FISCHER.

C. RICH. LUNDBERG.

Utlåtande från länsstyrelsen i Malmö.

Såväl i förevarande motion som under samma frågas behandling vid föregående riksdag synes man hava utgått från, att genomförande av det skoltvång, som det här gäller, kan ske, om blott polismyndigheten ålägges skyldighet att lämna handräckning för skolbarns inställande. En förutsättning för att denna väg skall vara framkomlig är dock, att polismyndigheten äger tillräckligt med personal till förfogande för ändamålet. Denna synpunkt torde icke hava vunnit erforderligt beaktande av myndigheter och andra, som yttrat sig i frågan, och finner länsstyrelsen sig därför böra här beröra densamma.

Om det gäller att i enstaka fall genomföra skoltvånget, exempelvis om ett eller annat skolbarn uteblir från skolan, kan handräckning från polismyndigheten i allmänhet lämnas utan större olägenhet för densamma, ehuru väl redan i dylika fall, där det kan bli fråga om att mer eller mindre regelbundet hämta ett tredskande barn till skolan varje skoldag, ganska tidsödande och krävande polisåtgärder kunna bli erforderliga. Men om det skulle inträffa, att tredskan toge sig uttryck i en mera allmän skolstrejk, komme polismyndigheten att stå inför betydande svårigheter. För städernas del skulle svårigheten att fullgöra en dylik handräckning givetvis bli mindre, då polispersonal till större antal där är tillfinnandes, men vad landsbygden angår, med dess sparsamt förekommande polispersonal, skulle vid en sådan skolstrejk polismyndigheten lätt nog komma till korta, om icke särskilda anstalter snabbt kunde vidtagas för att möjliggöra en tillfällig ökning av polispersonalen.

Att lösa förevarande fråga endast på det sättet, att en bestämmelse införes, enligt vilken polismyndigheten skulle hava att lämna handräckning för skolbarns inställande till fortsättningsskola, skulle således i själva verket innebära, att den svårighet, som nu finnes för skolstyrelse att framtinga skolgången, överflyttades till polismyndigheten. Om skolstyrelse har till sitt förfogande tillräckligt med personliga krafter för verkställande av hämtningen, torde nämligen denna lika gärna kunna utföras genom skolstyrelsens försorg som genom polismyndigheten. Den, som har skolstyrelsens uppdrag att hämta skolbarn, får anses äga det skydd, vilket tillkommer den, som förrättar offentligt tjänsteärende, och det får väl även anses uppenbart, att han äger använda våld till en viss grad vid uppdragets fullgörande, om så skulle behövas.

För den händelse emellertid det skulle anses lämpligt att överlåta åt polismyndigheten att lämna ifrågavarande handräckning, finner länsstyrelsen sig icke böra göra annan invändning däremot, än att länsstyrelsen i anslutning till vad ovan sagts om de svårigheter, som kunna uppstå för polismyndigheten, förutsätter, att dessa svårigheter vid författningsändringen tagas i betraktande och såvitt möjligt undanröjas. Därvid torde följande böra beaktas. För städernas del torde några särskilda åtgärder med hänsyn till anskaffande av tillfällig er-

forderlig polispersonal icke behöva ifrågakomma. Vad däremot landsbygden angår lärer denna fråga ej kunna undanskjutas. Där den nya polisordningen icke trätt i kraft, finnes ju i allmänhet icke annan polispersonal, åt vilken uppdrag att hämta skolbarn kunde lämnas, än fjärdingsmannen. Uppenbart är, att denne endast i begränsad utsträckning kan fullgöra dylikt uppdrag. Det är således nödigt att räkna med, att extra polispersonal skall behöva anlitas. Bestämmelse bör meddelas om, hur denna polispersonal skall avlönas. Då behovet kan plötsligt uppstå, måste den ekonomiska sidan vara ordnad på förhand antingen genom föreskrift, att vederbörande kommun eller skoldistrikt skall bekosta skälig avlöning, eller genom att medel eljest stå till förfogande. I de fall, där den nya polisordningen trätt i tillämpning, är visserligen polisdistriktet skyldigt att anställa polispersonal, som erfordras bland annat för författningsskydd handräkningsverksamhet, men proceduren för framtvängande av ett fullgörande av denna skyldighet är omständlig, så att det, i händelse av vägran från polisdistriktets sida, kan bli svårt eller omöjligt att i tid erhålla behöfvlig extra polispersonal. Även denna olägenhet bör tagas i övervägande och avlägsnas i samband med ordnandet av förevarande handräkningsfråga.

Såsom synes är enligt länsstyrelsens mening denna fråga av invecklad beskaffenhet. Skall den lösas på ett tillfredsställande sätt, bör man uppenbarligen icke inskränka sig endast till att införa en bestämmelse av det innehåll, att polismyndigheten skall lämna nödig handräkning för verkställande av skolstyrelsens föreläggande om skolgång.

Möjligen skulle de svårigheter, på vilka länsstyrelsen åsyftat att fästa uppmärksamheten, kunna i någon mån minskas, om det infördes bötesbestämmelse för tredska från målsmans sida. Dylik bestämmelse kunde stadga böter för målsman, som hindrade skolbarn att besöka skolan eller hindrade den, som hade att hämta barnet, att fullgöra uppdraget. Hämtningen, där den ändock behöves, skulle därigenom i regel underlättas.

Till slut får länsstyrelsen uttala, att, därest föreskrift om handräkning i förevarande avseende från polismyndighets sida skall utfärdas, denna icke bör inflyta i landshövdinginstruktionen utan antingen i särskild författning eller ock i stadgan om fortsättningsskolor.

Malmö i landskansliet den 16 februari 1926.

F. RAMEL.

Hj. Kjäll.

Såsom begärt yttrande — — — — — får länsstyrelsen i Hallands län anföra, att länsstyrelsen tillstyrker åtgärder i motionens syfte men vill uttala tveksamhet, huruvida de erforderliga bestämmelserna lämpligen böra hava sin plats i 37 § i instruktionen för länsstyrelserna.

Halmstads slott i landskansliet den 6 februari 1926.

AXEL MÖRNER.

Axel Magnusson.

Utlåtande från länsstyrelsen i Göteborg.

Inom detta län torde, såvitt Kungl. Maj:ts befallningshavande har sig bekant, beträffande fortsättningsskolorna en ordnad skolgång i stort sett äga rum, ehuru fall i motsatt riktning även förekommit. Dessa hava visserligen någon gång

berott på rent ömmande omständigheter, men i allmänhet torde uppenbar tredska hava förelegat. Om i detta hänseende förhållandena inom länet sålunda icke äro helt tillfredsställande, torde de dock icke hava visat sig särskilt ogynnsamma. Å en del andra orter inom landet lära däremot, enligt vad framgått av pressen, allvarliga missförhållanden härutinnan uppträtt. Det är emellertid uppenbart, att något sådant icke kan tillåtas. Om skolplikten opåtalat får efter sättas, måste detta givetvis i hög grad undergräva ordningen i skolan, varjämte hos de unga kan alstras ett förakt för gällande lag, som blir till skada både för dem själva och samhället. För övrigt kan under sådana förhållanden undervisningen icke på långt när lämna det utbyte, som avsetts därmed. I par. 36 i stadgan för fortsättningsskolan inrymmas bestämmelser, vilka giva vederbörande skolstyrelse viss befogenhet beträffande lärjunge, som på grund av tredska uteblir från skolan. Dessa bestämmelser borde i själva verket vara tillfyllest för att författningens bestämmelser skola bliva effektiva. Enligt Kungl. Maj:ts befallningshavandes mening torde nämligen skolstyrelsen redan med nuvarande lagstadgande vara berättigad att omedelbart hos polismyndighet begära handräckning för verkställighet av ett meddelat beslut om hämtning av lärjunge eller den försumligen omhändertagande. Då emellertid i detta hänseende olika meningar gjort sig gällande, synes bliva nödvändigt att genom uttryckligt lagstadgande bereda styrelsen möjlighet att vid beslutets verkställande erhålla biträde av polismyndighet.

För sådant ändamål har ifrågasatts tillägg till par. 37 i gällande instruktion för länsstyrelserna av innehåll, att behövt ämbetsbiträde skall lämnas skolstyrelsen i fråga om åtgärder gentemot tredska lärjungar eller målsmän och att dylikt biträde skall vid påfordran lämnas utan tidsutdräkt.

Då tydligt är att i avseende å fortsättningsskolan all handräckning måste ske skyndsamt för att ej förfela sitt ändamål, torde någon verklig prövning av det särskilda fallet knappast böra påvila polismyndigheten, utan torde i huvudsak i förevarande fall enahanda anordning, som omförmåles i par. 146 i gällande läroverksstadga, böra vinna tillämpning. Under sådana förhållanden synes anledning saknas att låta länsstyrelsan taga befattning med ärendet, utan torde handräckningsförfarandet utan olägenhet kunna helt överlåtas på den lokala polismyndigheten, varigenom också en onödig tidsutdräkt undvikes. Vederbörande skolstyrelse skulle sålunda ansvara för åtgärdens laglighet och lämplighet; den lokala polismyndigheten skulle endast ansvara för sättet för verkställighetens utförande.

De härför erforderliga bestämmelser torde lämpligen böra upptagas icke i landshövdingeinstruktionen utan i stadgan om fortsättningsskolan.

Vidkommande åter barn, som åtnjuta vanlig folkskolundervisning, synas några ytterligare bestämmelser för att i fall av försummelse eller tredska bringa skolpliktsbestämmelserna till efterlevnad utöver redan befintliga icke vara erforderliga, särskilt med hänsyn till att här icke erfordras det snabba förfarande, som i regel är nödvändigt i fråga om fortsättningsskolorna. Enligt gällande praxis, som vunnit stöd av flera utav regeringsrätten meddelade utslag, lämna nämligen länsstyrelserna handräckning av vederbörande utmättningsman för verkställande av beslut, som avses i par. 51 i stadgan angående folkundervisningen i riket.

Göteborg i landskansliet den 10 februari 1926.

OSCAR von SYDOW.

Ernst Thorin.

Utlåtande från länsstyrelsen i Vänersborg.

I motion (nr 16) vid 1925 års riksdag hade av samma motionär i enahanda syfte föreslagits ett förtydligande av föreskrifterna i par. 36 fortsättningsskolestadgan av den 16 september 1918. I enlighet med vederbörande utskotts förslag föranledde emellertid denna motion icke någon åtgärd. Utskottets ståndpunkt föranleddes huvudsakligen av ett skolöverstyrelsens utlåtande i frågan av den 20 mars 1925, däri bland annat framhållits, att ej blott ovanberörda paragraf i fortsättningsskolestadgan utan även motsvarande bestämmelser beträffande lärjungar i folkskolan behövde förtydligas och att detta borde ske med anknytning till 37 par. i landshövdingeinstruktionen, antingen i form av ändring i sagda paragraf eller ock genom särskild kungörelse om tillämpligheten av densamma på här förberörda fall. Utskottet ansåg en blivande författningsändring böra ske i enlighet med skolöverstyrelsens förslag och detta fann sig utskottet icke kunna föreslå, enär det låge utanför motionens ram.

Vad sålunda förekommit, har tydligen givit anledning till den ändrade formulering, motionen erhållit, då den ånyo framlades vid 1926 års riksdag.

Länsstyrelsen för sin del kan icke dela skolöverstyrelsens uppfattning, att det äskade förtydligandet bör ske genom ändring i landshövdingeinstruktionens par. 37. Denna instruktion söker liksom de flesta andra dylika att vara fullständig men, som omöjligheten härav klarligen insetts, har 37 par. tillkommit, där i allmänna ordalag angetts, att åtskilligt mera än vad i övriga paragrafer omtalats kan på grund av föreskrift i andra författningar eller på grund av sakens natur åligga länsstyrelsen. Att såsom av skolöverstyrelsen föreslagits, i en sådan paragraf inarbeta en specialbestämmelse kan ej vara lämpligt och ej heller att utfärda en särskild kungörelse om saken. Det eventuella förtydligandets rätta plats blir i fortsättningsskolestadgans par. 36 och i folkskolestadgans par. 51, eventuellt i särskilt tillagda paragrafer i stadgarna, därest behov skulle föreligga att bereda möjlighet till polishandräckning även i andra fall än de, som beröras i par. 36 respektive par. 51.

Att verkligen ett förtydligande är av nöden, anser länsstyrelsen otvivelaktigt. ty visserligen finnas numera regeringsrättsprejudikat — t. ex. det av skolöverstyrelsen i dess ovannämnda yttrande åberopade samt det i regeringsrättens årsbok 1925 not. E. 95 refererade — vilka enligt länsstyrelsens uppfattning giva vid handen, att någon befogenhet och skyldighet för polismyndighet och länsstyrelse att lämna handräckning i här ifrågavarande fall icke förefinnes — således raka motsatsen till vad skolöverstyrelsen velat utläsa; men dessa prejudikat voro icke enhälliga, och hos myndigheterna ute i landet har den största tveksamhet tydligen varit rådande.

Enligt länsstyrelsens egen uppfattning av gällande lag kan länsstyrelses ingripande i anledning av försummelse att besöka folkskola eller fortsättningsskola icke påkallas annat än under förutsättning, att i det speciella fallet underlåtenheten kan anses medföra fara för att barnet blir vanartat (således t. ex. icke om en ordentlig lantbrukare låter sin son, som genomgått folkskolan, deltaga i jordbruksarbetet i stället för att skicka honom till fortsättningsskolan, men väl om det är fråga om en stadspojke, som använder den tid, han bort tillbringa i fortsättningsskolan, till gatrännande och dåliga nöjen). Där fara för vanart föreligger, skall alltså förfaras enligt lagen om samhällets barnavård, d. v. s. barnavårdsnämnden skall först ingripa. Sedan kan ju även länsstyrelsebeslut förekomma, och att barnavårdsnämnd har rättighet påkalla polishjälp är

särskilt stadgat i lagen, men också i kungl. kungörelsen den 26 juni 1925, att för dylik handräckning i vissa fall utgår särskild ersättning till befattningshavare vid polis- och åklagarväsendet.

Frågan gäller nu, i vad mån samma rätt till handräckning bör tillerkännas skolstyrelse vid eventuellt behov enligt folkskole- och fortsättningsskolestadgarna och när ett ingripande av länsstyrelse må vara av omständigheterna påkallat. Handräckning — som enligt vad redan motionären påpekat, oftast är av brådskande behov påkallat — bör begäras direkt hos den underordnade polismyndigheten utan omgång över länsstyrelsen; men bör dock i varje fall vederbörande polischef vara den som förordnar i saken. Det faller av sig självt att så bör vara, då det gäller verkställighet av beslut om barns skiljande från hemmet och överlämnande för vård åt andra personer. Men även en enkel hämtning till skolan enligt fortsättningsskolestadgans par. 36 bör begäras hos polischef, då ju beslut om handräcknings meddelande bör föregås av en prövning, att enligt stadgans föreskrifter försök gjorts att ordna saken i godo och varning meddelats, samt en dylik prövning icke gärna kan anförtros åt en vanlig polis- eller fjärdingsman. Ett ytterligare skäl att fordra hänvändelse till polischef ligger i önskvärdheten av att polishandräckningen, som onekligen förefaller mindre tilltalande och fördenskull endast i nödfall bör anlitas, icke göres för lätt tillgänglig. Meningen är naturligtvis, att denna handräckning — liksom den enligt fattigvårds- och barnavårdslagarna — icke skall medföra kostnad för skoldistriktet; och den faran ligger då nära tillhands, att polishjälpen i regel tillkallas genast, utan att skolstyrelsen först gjort försök att på annat "lämpligt sätt avhänta den uteblivne till skolan".

Hämtning av barnen genom annan än polisen, till exempel läraren själv, den i 44 par. folkskolestadgan omförmälte tillsyningsmannen eller skolvaktmästare har man också säkerligen i första hand tänkt sig, och detta har nog även hittills i allmänhet visat sig vara en väl framkomlig väg. En svårighet härvidlag har emellertid nyligen tillskapats nämligen genom polisreglementets för riket bestämmelse i par. 21 andra stycket, ty utan tvivel kunde det vara av stort värde för verkställaren av en skolstyrelses beslut om hämtning, därest han därvid kunde få åtnjuta det särskilda skydd, som lagen tillerkänt polisman. Den nämnda svårigheten bör väl dock ej vara oöverkomlig.

Det är, som av det föregående torde framgå, önskvärt att finna ytterligare garantier mot användande i onödan av polishämtning. Ett sätt vore att låta skoldistriktet själva vidkännas kostnaden för tillkallad polishjälp, men tillräckliga skäl torde näppeligen föreligga för att i detta avseende behandla handräckning enligt skolstadgarna annorlunda än de motsvarande fallen enligt fattigvårds- och barnavårdslagarna. Däremot synes det icke behöva möta någon betänklighet om såsom ytterligare förutsättning för beviljande av polishjälp stadgades, att försök först gjorts till hämtning på annat sätt.

Åtgärder i anledning av tredska beträffande skolgången skulle sålunda enligt par. 36 i fortsättningsskolestadgan — kanske också enligt folkskolestadgans par. 51 — bliva 1:o försök att ordna saken i godo, 2:o varning, 3:o hämtningsförsök av skolstyrelsen, 4:o hämtning genom polisens försorg och slutligen 5:o skiljande av barn från hemmet.

Härefter återstår spörsmålet, huruvida ett skolstyrelsebeslut om barns omhändertagande och överlämnande till andra vårdare bör utan vidare få permanent giltighet eller om ett dylikt beslut analogt med barnavårdsnämnds beslut därom under vissa förutsättningar, som i här ifrågakommande fall kunna förväntas vanligen föreligga, bör underställas länsstyrelses prövning och fastställelse. Å ena

sidan kan det sägas, att när anledningen till ingripandet varit ett så enkelt konstaterbart faktum, som att barnet trots upprepade anmaningar underlåtit besöka skolan, skolstyrelsens beslut kunde vara nog, men å andra sidan föreligger dock här ett så djupt ingripande i hemmets rätt, att man vore frestad anse 51 par. folkskolestadgans och 36 par. fortsättningsskolestadgans bestämmelser i detta avseende hava tillkommit utan noggrannt betänkande eller ock i den undermedvetna känslan att det här mera var fråga om ett skrämsskott än en lagbestämmelse avsedd att med tvång genomföras. Skola nu tvångsmedlen lagstadgas, synes det länsstyrelsen ligga nära till hands att utbygga bestämmelserna i fråga i ungefärlig överensstämmelse med barnavårdslagens motsvarande föreskrifter.

Komma de föreslagna bestämmelserna om handräckning av polismyndighet till stånd, bör ovannämnda kungl. kungörelse den 26 juni 1925 få härav betingat tillägg.

Vänersborg i landskansliet den 4 febr. 1926.

AXEL von SNEIDERN.

/ Gustaf Lidströmer.

Utlåtande från länsstyrelsen i Mariestad.

Någon tvekan torde väl knappast kunna förefinnas därom, att då det allmänna med stora kostnader inrättar och underhåller anstalter för folkundervisningen samt statsmakterna funnit nödigt stadga skolplikt beträffande såväl fortsättningsskolor som folkskolor, bestämmelserna om åtgärder för att framkalla skolpliktens fullgörande i förevarande fall, vid verklig treska från barnens, respektive föräldrars och målsmäns sida, även måste vara av tydlig innebörd och lämna vederbörande övervakare effektiv hjälp vid eftersynens fullgörande. De beklagliga fall av obstruktion, som bland annat, under senaste tiden förekommit här i landet, därav ett inträffat här i länet beträffande fortsättningsskola, synas peka på ett oavvisligt behov av effektiva bestämmelser i förevarande hänseende, och länsstyrelsen ansluter sig därför till syftet i den förevarande motionen.

Beträffande fortsättningsskolan vill länsstyrelsen endast betona den varsamhet, som synes böra iakttagas såväl vid handräckning vidkommande denna skoltyp som i synnerhet vid dessa bestämmelsers tillämpande. Fortsättningsskolan har länge varit och kommer ännu under en tid framåt att befinna sig i ett utvecklingsskede, varunder fasta former för densamma i allmänhet torde komma att saknas. Skolöverstyrelsen har även i sin till riksdagen den 20 mars 1925 i frågan avlätna skrivelse framhållit den mindre ändamålsenliga organisation av skolan, som i vissa fall yppat sig, samt bristen på för arbetet i denna skola lämpliga lärare — omständigheter, vilka jämte hos allmänheten rådande, av bristande föregånget upplysningsarbete beroende oklarhet i fråga om de nya fortsättningsskolorna, särskilt beträffande deras obligatoriska karaktär, enligt skolstyrelsens mening föranlett nu påtalade missförhållanden. Här i länet synes uppfattningen om fortsättningsskolans betydelse icke på långt när ännu hava trängt igenom. De uttalanden, som i sådant hänseende förekommit i länets landsting vid behandling av årligen från och med 1919 upprepade framställningar från skolöverstyrelsen om bidrag till stipendier för att sätta lärare och lärarinnor i tillfälle bevista särskilda kurser för lärareutbildning till fortsätt-

ningsskola, vilka framställningar av landstinget städse avslagits, giva stöd för nyss uttalade förmodan.

Det i motionen framställda förslaget om i förevarande fall erforderliga handräkningsbestämmelsers intagande i par. 37 av landshövdingeinstruktionen den 12 april 1918 kan länsstyrelsen däremot icke biträda. Detta lagrum innehåller nämligen, under hänvisning till gällande författningar, en allmän föreskrift för länsstyrelsen att lämna det ämbetsbiträde, som i vederbörlig ordning äskas eller av förhållandena eljest påkallas. Med hänsyn härtill skulle det vara synnerligen omotiverat och olämpligt att belasta paragrafen med nu förevarande speciella handräkningsfall. Enligt länsstyrelsens förmenande hava dessa bestämmelser sin rätta plats i vederbörande specialförfattningar, för vilken anordning något antagligt hinder varken kunnat företes eller torde förefinnas.

Mariestad å landskansliet den 13 februari 1926.

AXEL EKMAN.

Carl Fröberg.

Utlåtande från länsstyrelsen i Karlstad.

Någon handräkning till verkställighet av skolstyrelsebeslut enligt den av motionären i föreliggande fråga omförmälda par. 36 i fortsättningsskolestadgan har härstädes icke blivit sökt. Däremot har efter ansökning i särskilt fall Kungl. Maj:ts befallningshavande förordnat om handräkning genom underlydande polismyndighet för verkställighet av ett enligt folkskolestadgan av skolråd fattat beslut att från föräldrar skilja barn för att överlämnas till vårdande åt andra personer.

Enligt Kungl. Maj:ts befallningshavandes uppfattning måste emellertid, såsom också överstyrelsen i dess nämnda cirkulärskrivelse bifogade yttrande av den 20 mars 1925 uttalat, de i förevarande hänseende gällande stadganden icke anses vara tillfyllestgörande. Det lärer fördenskull vara lämpligt, att mera tydliga föreskrifter i ämnet komma till stånd, därvid synes böra bestämmas, att Kungl. Maj:ts befallningshavande äger förordna om handräkningsåtgärder i det av förenämnde motionär avsedda syfte, och närmare fastslås, under vilka betingelser dylikt handräkningsförfarande kan ske. För ändamålet bör, enligt Kungl. Maj:ts befallningshavandes mening, icke vidtagas någon ändring i instruktionen för landshövdingarna i rikets län samt de vid länsstyrelserna anställda tjänstemän den 12 april 1918, utan nödiga föreskrifter intagas i vederbörande författningar.

Karlstad i landskansliet den 12 februari 1926.

ABR. UNGER.

Georg Samuelsson.

Utlåtande från länsstyrelsen i Örebro.

51 par. av förnyade stadgan angående folkundervisningen i riket den 26 september 1921 innehåller i förevarande avseende följande bestämmelser.

”I händelse föräldrar eller målsmän skulle tredskas att efterkomma de föreskrifter, vilka i avseende å barnens skolgångsskyldighet bliva meddelade, eller

visa sig så försumliga, att de ej tillhålla barnen att besöka skolan, skola de tredskande och försumliga, efter anmälan av skolrådet, undergå varning av vederbörande församlings pastor och, då ej sådant haft åsyftad verkan, av kyrkorådet. Om dessa varningar blivit fruktlösa, må barnen kunna genom skolrådets försorg från föräldrarna eller målsmännen skiljas och till vårdande åt andra personer överlämnas samt kostnaden för barnens underhåll hos föräldrarna eller målsmännen i laga ordning utmätas.”

Dessa bestämmelser liksom de likalydande föreskrifterna i 51 par. av förnyade stadgan angående folkundervisningen i riket den 10 december 1897 hava Kungl. Maj:ts befallningshavande vederbörande, alltid tillämpats sålunda, att handräckning för verkställighet av skolrådets beslut måst sökas hos vederbörande länsstyrelse. Denna har då prövat, huruvida beslutet tillkommit i formellt laga ordning, varvid, om så icke funnits vara fallet, sökta handräckningen förklarats icke kunna meddelas, men eljest föreskrift utfärdats om verkställighet av ifrågakomna åtgärden, med förklaring tillika att vederbörande polismyndighet hade att därtill på framställning av skolrådet lämna biträde.

Motsvarande bestämmelser i 36 par. av nådiga stadgan för fortsättningskolan den 16 september 1918 hava följande lydelse:

”Utebliver lärjunge utan anmält, giltigt förfall från undervisningen, bör läraren göra undersökning angående orsaken härtill och söka bringa missförhållandet till rätta. Vinnes ej härigenom rättelse, skall läraren göra anmälan hos skolstyrelsen, som genom sin ordförande, vederbörande tillsyningsman eller annan lämplig person bör försöka ordna saken i godo. Visar det sig, att verklig tredska föreligger, bör den, som enligt par. 35 har att vaka över den försumliges skolgång, av skolstyrelsen erhålla en allvarlig föreställning och varning, varjämte skolstyrelsen må äga rätt att på lämpligt sätt avhämta den uteblivne till skolan.

Om nu nämnda åtgärder visat sig fruktlösa, må den försumlige lärjungen av skolstyrelsen omhändertagas och till vårdande åt andra personer överlämnas, och skall därvid kostnaden för lärjungens underhåll bestridas av lärjungen själv eller ock kunna i laga ordning utmätas hos den, som gentemot lärjungen är försörjningspliktig.”

Genom Kungl. Maj:ts i Regeringsrätten den 21 oktober 1924 meddelade utslag har förklarats, att utövändet av den kyrko- och skolråd enligt sistberörda bestämmelse tillkommande rätt att under vissa förutsättningar avhämta en lärjunge till fortsättningsskolan icke är beroende av särskilt av länsstyrelse meddelat beslut om handräckning.

Detta läser icke kunna annorlunda förstås, än att beslutet i och för sig är exigibelt; och det synes Kungl. Maj:ts befallningshavande, som om vid sådant förhållande skolrådet borde äga att i mån av behov hos vederbörande polismyndighet erhålla medverkan för erforderlig verkställighet.

Det läser emellertid icke kunna påvisas någon anledning, varför olika förfaringssätt skall komma till tillämpning med avseende å ingripandet vid tredska enligt, å ena sidan, folkskolestadgan och, å den andra, stadgan om fortsättningsskolan. Tvärtom bör det uppenbarligen vara önskvärt och lämpligt, att förfarandet i båda fallen bliver fullt enhanda.

Vid jämförelse mellan de båda förfaringssätten synes det otvivelaktigt, att det i regeringsrättens ovanberörda utslag anvisade är att föredraga såsom enkla och framför allt medgivande större snabbhet, något som i förevarande fall är av synnerlig betydelse. Någon risk att medgiva en dylik omedelbar verkställighet synes icke föreligga, då skolrådets ledamöter här såsom eljest handla

under tjänstemannaansvar och besvärsmätt för vederbörande parter givetvis alltid står öppen.

Under framhållande slutligen av vikten därav, att fullt tydliga föreskrifter i ämnet varda meddelade, får Kungl. Maj:ts befallningshavande därför föreslå sådan ändring i och tillägg till ovanberörda bestämmelser i folkskolestadgan och stadgan angående fortsättningsskolan, varigenom framgår, att verkställighet av skolråds ifrågasvarande beslut må påkallas direkt hos vederbörande polismyndighet.

Örebro slott i landskansliet den 15 februari 1926.

HENNING ELMQUIST.

Alb. Nisser.

Utlåtande från länsstyrelsen i Västerås.

På grund av den otydlighet, som utmärker nu gällande i ämnet utfärdade bestämmelser, upptagna i par. 51 i stadgan angående folkundervisningen och par. 36 i fortsättningsskolestadgan, lär emellanåt hava inträffat, att vederbörande myndigheter ansett sig sakna befogenhet att inskrida uti här ifrågasvarande fall. Då principen om skolgångens obligatoriskhet givetvis icke kan i något hänseende eftergivnas, utan tvärtom måste kunna, om så är av nöden, med eftertryck hävdas, synes det riktigt och behövt att förtydligande bestämmelser i ämnet utfärdas.

Konungens befallningshavande kan emellertid för sin del icke biträda den uppfattning, som framkommit i saken, att stadganden i sådant avseende borde införas i par. 37 i landshövdingeinstruktionen. Denna paragraf är av allmänt innehåll och synes ej lämpa sig för upptagande av specialbestämmelser. Däremot böra erforderliga ändringar vidtagas uti nyssnämnda par. 51 i stadgan angående folkundervisningen och par. 36 i fortsättningsskolestadgan, vilka då böra bringas i full överensstämmelse med varandra, i görligaste mån även till ordalagen. I desamma böra då också klart angivas de förberedande åtgärder, varning o. s. v., som skola föregå en framställning om handräckning. Proceduren får emellertid ej göras så omständlig att onödig tidsspilla därigenom vållas.

Västerås slott i landskansliet den 5 februari 1926.

WALTER MURRAY.

Alb. Norberg.

Utlåtande från länsstyrelsen i Falun.

Hos länsstyrelsen har under 1925 i tre fall påkallats sådana åtgärder, varom nu är fråga. I samtliga fallen hava ansökningarna icke bifallits, enär skolstyrelsen icke visat, att vederbörande målsmän tilldelats allvarliga föreställningar och varningar, samt att styrelsen sökt att på lämpligt sätt avhämta de uteblivna till skolan. Av det anförda framgår, att gällande föreskrifter hos skolstyrelserna framkallat missförstånd. Några utav regeringsrätten meddelade

utslag (Regeringsrättens årsbok 1924 not E 146, 1925 not E 95) utvisa emellertid, att fortsättningsskolstyrelse äger rätt att under vissa förutsättningar på lämpligt sätt avhämta tredskande lärjungar till fortsättningsskolan, samt att utövändet av denna rätt under de stadgade förutsättningarna icke är beroende av särskilt av länsstyrelsen meddelat beslut om handräckning eller av åtgärd av polismyndighet. Enligt länsstyrelsens mening få dessa rättsfall icke tydas så, att polismyndighet icke skulle kunna anlitas för vidtagande av åtgärder, varom nu är fråga. Därest de av skolstyrelsen vidtagna åtgärderna visa sig fruktlösa, äger skolstyrelsen vända sig till vederbörande landsfiskal eller magistrat med begäran om handräckning. I händelse av missnöje med berörda myndigheters beslut får besvär anföras i vanlig ordning.

Det är anledning antaga, att de olägenheter, som motionären velat avhjälpa, komma att upphöra i den mån kännedomen om dessa rättsfall blir mera allmän. För sin del anser länsstyrelsen följaktligen icke behövt, att några författningsändringar vidtagas. Anser man emellertid att tydligare föreskrifter böra meddelas, förmenar länsstyrelsen, att rätta platsen för besvarande av frågan om sättet och villkoren för meddelande av handräckning mot tredskande lärjungar och föräldrar är i vederbörande skolförfattningar och icke uti instruktionen den 12 april 1918 för landshövdingarna i rikets län samt de vid länsstyrelserna anställda tjänstemännen.

Falun i landskansliet den 17 februari 1926.

På länsstyrelsens vägnar:

R. SUNDELIUS.

RENÉ AHRENBERG.

Utlåtande från länsstyrelsen i Gävle.

I anledning av — — — — —
får länsstyrelsen anföra, att länsstyrelsen, därest formella fordringar befunnits fyllda, alltid meddelat begärd handräckning för tillämpning av folkskolestadgans 51 par.; att däremot någon framställning från fortsättningsskolestyrelser om dylikt ämbetsbiträde icke förr än under nästlidne januari gjorts, vilken framställning är beroende på utredning, samt att länsstyrelsen, därest denna utredning därtill föranleder, jämväl i detta fall är beredd att lämna erforderlig handräckning.

Då länsstyrelsen sålunda redan nu ansett sig befogad och skyldig att i de uti motionen avsedda fallen lämna sitt biträde, har länsstyrelsen intet att erinra mot bifall till densamma.

Gävle slott å landskansliet den 8 februari 1926.

SVEN LUBECK.

Oscar Rydén.

Utlåtande från länsstyrelsen i Härnösand.

— — — — —
Gällande stadganden rörande åtgärder i anledning av lärjunges uteblivande utan laga förfall från undervisningen i fortsättningsskola eller folkskola medgiva rätt för den kommunala myndighet, som handhar ledningen av skolan, att efter en allvarlig föreställning och varning på lämpligt sätt till skolan av-

hämta lärjunge, som av ovan nämnda anledning uteblivit, samt att, därest dessa åtgärder visa sig fruktlösa, onhärdertaga och till vårdande åt andra personer överlämna lärjungen. Enligt den tolkning ifrågavarande stadganden givits i rådande praxis torde länsstyrelsen icke kunna meddela handräckning för lärjunges avhämtande till skolan men väl för hans skiljande från hemmet och överlämnande till vårdande åt andra personer. Författningsbestämmelsernas innebörd synes vara, att i förstnämnda fall skolmyndigheten själv har att utan anlåtande av polismyndighet föranstalta om lärjungens avhämtande till skolan. Emellertid synas föreskrifterna om avhämtning av tredskande lärjunge i tillämpningen vara mindre effektiv.

Till avhjälpande av i motionen omförmälda missförhållanden hemställer motionären, att sådan omformning av eller sådant tillägg till par. 37 i instruktionen den 12 april 1918 för landshövdingarna i rikets län samt de vid länsstyrelserna anställda tjänstemän måtte göras, att behöfligt ämbetsbiträde lämnas fortsättningsskolestyrelse, skolstyrelse och skolråd i fråga om åtgärder gent emot tredskande lärjungar och målsmän och att dylikt biträde lämnas utan tidsutdräkt. Nämnda paragraf äger följande lydelse: "I övrigt har länsstyrelsen att handlägga alla de ärenden, som, utan att vara i denna instruktion uttryckligen nämnda, enligt gällande författningar åligga länsstyrelsen, samt att avgiva de utlåtanden och lämna det ämbetsbiträde, som i vederbörlig ordning äskas eller av förhållandena eljest påkallas."

Länsstyrelsen anser motionens syfte vara värt beaktande, men den utväg, som föreslagits för avhjälpande av i motionen berörda missförhållanden, anser sig länsstyrelsen icke kunna förorda.

I paragraf 37 avses att giva en generell regel för länsstyrelsens ämbetsbefattning med ärenden, vilka i berörda instruktion icke särskilt omnämnas, och att fråntaga paragrafen dess generella karaktär genom ett tillägg om skyldighet för länsstyrelse att i visst fall lämna ämbetsbiträde, finner länsstyrelsen icke lämpligt.

Motionens syfte torde lika fullt uppnås antingen genom införande av en särskild paragraf i ämnet i mera nämnda instruktion eller bäst genom ändringar av par. 36 i fortsättningsskolestadgan och par. 51 i folkskolestadgan, av innehåll, att vederbörande skolmyndighet äger att genom länsstyrelsen erhålla handräckning för försumlig lärjunges hämtande till skolan eller för hans skiljande från hemmet.

På grund av vad sålunda anförts, finner sig länsstyrelsen förhindrad att tillstyrka den ifrågasatta ändringen av par. 37 i instruktionen den 12 april 1918 för landshövdingarna i rikets län samt de vid länsstyrelserna anställda tjänstemän.

Härnösand i landskansliet den 10 februari 1926.

På länsstyrelsens vägnar:

OSKAR RUNDQUIST.

RAGNAR STATTIN.

Utlåtande från länsstyrelsen i Östersund.

Med stöd av par. 51 i folkskolestadgan enligt nämnda författningsrums lydelse före ikraftträdandet av kungörelsen den 18 juni 1925 har i ett flertal fall handräckning meddelats av länsstyrelse, därest de i stadgandet föreskrivna varningsgraderna varit iakttagna. En rättspraxis med — bortsett från varningsproceduren, vilken genom nyssnämnda kungörelse underlättats — tillräcklig effektivitet synes således, såvitt angår skolgång enligt folkskolestadgan, hava utbildat sig. Däremot har tillämpningen av par. 36 i fortsättningskolestadgan uppenbarligen stött på svårigheter. Då genom kungörelsen den 18 juni 1925 par. 51 undergått omredigering i nära anslutning till par. 36, och detta i syfte att öka effektiviteten, är det visserligen antagligt att vid den blivande tillämpningen av båda lagrummen hänsyn kommer att tagas till den tidigare tolkningen av par. 51, men motsatsen kan också tänkas, åtminstone innan prejudikatbildning ägt rum. Med det omfattande tillämpningsområde stadgandena äga, är det därför uppenbarligen önskvärt, att ett förtydligande sker.

Såvitt Kungl. Maj:ts befallningshavande har sig bekant, har meningsskiljaktigheten beträffande par. 36 hittills huvudsakligen rört sig om tolkningen av uttrycket "varjämte skolstyrelsen må äga rätt att på lämpligt sätt avhämta den uteblivne till skolan". Satsen torde kunna medgiva alternativa befogenheter för skolstyrelse:

- 1) att genom egna befattningshavare (tillsyningsman, vaktmästare) avhämta utebliven lärjunge;
- 2) eller att för dylik avhämtning omedelbart anlita landsfiskal eller jämförlig polismyndighet;
- 3) eller att för enahanda ändamål omedelbart anlita länsstyrelse;
- 4) eller att, först efter det försök enligt 1) ägt rum och misslyckats, anlita polismyndighet (underordnad eller överordnad).

Att döma av de i regeringsrättens årsbok för år 1922 not. E 76 och för år 1924 not. E 146 refererade rättsfallen synes regeringsrättens ståndpunkt hittills närmast överensstämma med ovan angivna alternativ nr 4.

Huruvida ett förfarande i enlighet härmed kommer att förorsaka onödig omgång, lär framför allt bero på, om skolstyrelsen, för framtiden även skolrådet, har lämplig befattningshavare till förfogande till avhämtandet. Dock är att märka, att en dylik befattningshavares befogenhet icke torde kunna innefatta våld å person eller egendom, utan endast stödja sig på befattningshavarens personliga auktoritet. Åtminstone såvitt angår vanliga skolråd på landet är det därför tämligen sannolikt, att, då verklig tredska äger rum, ett dylikt hämtningsförsök oftast kommer att misslyckas. Det skulle därför säkerligen leda till stärkande av stadgandets effektivitet, om handräckningsförfarandet kunde anlitas utan att föregående försök genom skolrådet vore erforderligt.

Vad härefter angår frågan om vilken myndighet som bör få anlitas, lärer hittills gällande stadgande i par. 36 enligt Kungl. Maj:ts befallningshavandes uppfattning icke medgiva hänvändelse omedelbart till underordnad polismyndighet. I de fall då ett sådant förfarande är tillåtet (t. ex. 72 par. fattigvårdslagen, 77 par. barnavårdslagen) torde förfarandet grunda sig på ett uttryckligt stadgande därom.

I nu avsedda fall lär det vara fråga om en diskretionär prövning, vilken icke lämpligen bör överlämnas åt underordnad polismyndighet. Motsvarande handräckning enligt förutvarande lydelse av par. 51 i folkskolestadgan har

också handhafts av länsstyrelserna. Genom enahanda tillämpning ifråga om det nya stadgandet erhålles större garanti för att den försiktighet vid skolpliktens uttvingande, som så starkt påkallades under förarbetena till fortsättningsskolestadgan, kommer att tillämpas.

Därest en ändring, på sätt Kungl. Maj:ts befallningshavande här förordad, anses böra äga rum, torde densamma få göras i par. 51 folkskolestadgan resp. par. 36 fortsättningsskolestadgan, men icke i par. 37 eller annat stadgande i landshövdingeinstruktionen.

Östersund i landskansliet den 3 februari 1926.

S. LINNÉR.

J. Eurenus.

Utlåtande från länsstyrelsen i Umeå.

Länsstyrelsen kan icke finna att för de i motionen avsedda ändamålen någon ändring i eller tillägg till bestämmelserna i par. 37 i instruktionen för landshövdingarna i rikets län och de vid länsstyrelserna anställda tjänstemän är påkallad eller lämplig. Denna paragraf innehåller ju endast ett allmänt stadgande att länsstyrelsen, utöver vad instruktionen särskilt upptager, har att handlägga alla de ärenden, som enligt gällande författningar åligga länsstyrelse, och kan det givetvis icke komma i fråga att där införa detaljföreskrifter för ett eller annat specialfall.

Därest ett förtydligande eller skärpning av gällande bestämmelser i ämnet anses påkallad, är lämpligast att införa dessa i fortsättningsskolstadgan och folkskolestadgan. Länsstyrelsen vill emellertid frambålla, att med gällande stadganden, åtminstone vad folkskolestadgans tillämpningsområde angår, tillräckliga medel mot tredskande lärjungar eller målsmän stå vederbörande till buds. Enligt praxis meddelas också handräckning av länsstyrelse såväl för inställelse inför kyrkoråd i ärenden angående försummad skolgång som för verkställighet av kyrkoråds beslut om barns skiljande från föräldrarna jämlikt 51 par. folkskolestadgan.

Då med hänsyn till motionens innehåll lämplig åtgärd i motionens syfte icke kan föreslås, får länsstyrelsen hemställa, att motionen måtte avstyrkas.

Umeå i landskansliet den 10 februari 1926.

NILS G. RINGSTRAND.

Elis Almgren.

Utlåtande från länsstyrelsen i Luleå.

De nu gällande bestämmelserna i detta ämne ge tydliga anvisningar om att åtgärder av ifrågavarande slag böra så vitt möjligt genomföras av skolans egna organ. Uppenbarligen är detta även ur alla synpunkter mest tilltalande, och att inblanda polismyndigheten i dessa angelägenheter synes böra ifrågakomma endast i yttersta nödfall. Då i författningarna stadgas, att skolmyndigheten, sedan föreställningar och varningar visat sig fruktlösa, äger att "på

lämpligt sätt" avhämta den uteblivne till skolan, lärer detta böra tolkas så, att myndigheten själv må genom tillsyningsman eller annan därtill bemyndigad person bringa sitt beslut i verkställighet även i fall av direkt motstånd. Endast där detta motstånd är så starkt att det icke kan brytas utan kraftigare tvångsåtgärder, bör möjlighet finnas att anlita exekutiv myndighet som biträde. Men även i sådana fall synes det vara lämpligt, att själva hämtningen eller skiljandet från hemmet sker genom tillsyningsmannen och att polisens medverkan sålunda inskränkes till att giva nödigt eftertryck åt förrättningen och i fall av behov bryta motståndet.

I analogi med vad som gäller beträffande vissa tvångsåtgärder enligt fattigvårdslagen, bör sådan handräckning på motiverad framställning av skolmyndigheten kunna få meddelas av vederbörande polischef. De förtydligande bestämmelser i ämnet, som må vara erforderliga, höra sålunda enligt länsstyrelsens mening icke hemma i instruktionen för landshövdingarna utan torde lämpligen böra meddelas i respektive skolförfattningar.

Luleå i landskansliet den 13 februari 1926.

På länsstyrelsens vägnar:

ARVID LIDÉN.

A. HOLM.
